

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В.І. Лобунець, к.е.н, доц.

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква

В зарубіжній практиці публічного управління найбільш поширеною є багаторівнева модель, за якою рівні публічної влади чітко розмежовані за функціями, повноваженнями, відповідальністю, сферами впливу. Саме місцевому самоврядуванню надається особливе значення. Це найбільш наближений рівень управління до місцевих громад, що відтворює їхні життєві інтереси та потреби, формує настрої громадянського суспільства, відображає структуру політичних партій та громадських організацій, забезпечує реалізацію регіональної політики на основі децентралізації. Проблематикою моделювання системи місцевого самоврядування займалися вчені-фахівці, такі як Ю. Шпак, Т. Стешенко, М. Петришина, О. Колодяжний, Н. Костенюк та інші [1, 2, 3].

Ставимо за мету провести аналіз та узагальнити досвід формування моделей місцевого самоврядування ряду зарубіжних країн та виявити, яка модель самоврядування може мати позитивну практику впровадження в Україні.

В більшості європейських країн місцеве самоврядування є основою для функціонування місцевих органів управління. Процедура приєднання до Європейської Хартії місцевого самоврядування вимагає дотримання загальноприйнятих європейських стандартів у формуванні основ самоврядування з урахуванням національних традицій, потреб та побажань членів суспільства [1, с. 164].

Опрацювання наукових доробок провідних фахівців у сфері формування моделей самоврядування дозволяє зробити висновок про потребу застосування комплексного підходу до обґрунтування основних складових організації місцевого самоврядування. Систематизуючи дана про розподіл повноважень та компетенцій між центральними та місцевими органами влади, виділимо чотири основних моделі організації місцевого самоврядування: континентальна (Франція, Італія, Фінляндія), англосаксонська (США, Канада, Великобританія), іберійська (Португалія, країни Латинської Америки), радянська (Китай, КНДР, Куба) [1, 2, 3].

На формування моделі місцевого самоврядування впливає адміністративно-територіальний устрій та рівень демократії в державі. Так в країнах, де спостерігається високий рівень демократизації суспільства, органи місцевого самоврядування формуються відповідно до потреб суспільства, а владні структури забезпечують ефективне функціонування територіальних структур (громад, комун). На них покладено функції і повноваження повністю вирішувати проблеми місцевого значення.

Континентальна, так звана французька, модель місцевого самоврядування значною мірою поєднує владні інтереси органів державного управління та місцевого самоврядування. Сутність їх відносин зводиться до пошуку компромісу та розподілу повноважень між місцевими і державними органами управління. Так до первинного рівня місцевого самоврядування входять виконавчі та представницькі органи управління, обрані в межах громад і комун. На регіональному рівні представниками державної влади призначаються комісари та префекти, як контролюючий орган щодо дотримання законодавства на нижчому адміністративно-територіальному рівні, узгодження дій муніципалітетів, виконання інших функцій. Так у Франції, після прийняття Закону «Про права і свободи комун, департаментів та регіонів», адміністративний та фінансовий контроль держави було послаблено, а місцеві представницькі органи отримали значно ширші повноваження.

Зауважимо, що французька реформа децентралізації ще не завершена. Прагнення громад до розширення повноважень мало ряд негативних наслідків, зокрема, значного подрібнення територіальних громад та нерівномірного розподілу ресурсів між ними, нечіткості в обмеженні повноважень органів місцевого самоврядування [2, с. 48].

Для англосаксонської моделі місцевого самоврядування характерним є більш чітке розмежування функцій між державними органами та органами місцевого самоврядування. Уряд держави виконує загальнонаціональні завдання, а вирішення питань місцевого характеру покладено на місцеві органи влади, зокрема в сфері охорони здоров'я, освіти, житлово-комунальних та інших подібних галузях. До переваг цієї моделі відносять самостійність у прийнятті рішень територіальними громадами, але одночасно значна децентралізація ускладнює погодженість у вирішенні загальнодержавних проблем на нижніх рівнях системи управління. Практика впровадження цієї моделі реформується в сторону посилення контролю зі сторони державних органів в напрямі контролю за використанням державних фінансових ресурсів, які надходять у формі трансфертів, законодавчого регулювання діяльності органів місцевого самоврядування.

Особливістю іберійської моделі місцевого самоврядування є вибірковість представницьких органів та головних посадових осіб місцевого самоврядування, які очолюють виконавчі органи влади. Але в структуру місцевого представницького органу державою призначається особа, яка зобов'язана контролювати діяльність цього органу [1, с. 165; 3, с. 146].

Зауважимо, що історично склалася початкова приналежність України до радянської моделі місцевого самоврядування, що наклало відбиток на формування сучасних підходів до проведення адміністративно-територіальної реформи та формування інституту місцевого самоврядування. Вважаємо, що позитивний досвід формування моделей місцевого самоврядування, зокрема французької, сприятиме успішному проведенню реформи, а запозичення ряду елементів самоврядних теорій забезпечить оптимальну систему розподілу повноважень між рівнями місцевого самоврядування. Реформа місцевого самоврядування є важливим чинником підвищення ефективності територіального управління, а успішно сформована модель місцевого самоврядування сприятиме демократизації суспільства та наближенню України до європейських стандартів управління [4, с. 145]

Література:

1. Стешенко Т. В. Сучасні моделі місцевого самоврядування / Ю. О. Шпак, Т. В. Стешенко // Актуальні проблеми державного будівництва та місцевого самоврядування в контексті конституційної модернізації : зб. наук. ст. за матеріалами наук.-практ. семінару, м. Харків, 14 жовтня. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 162–170. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11520/1/Steshenko_CNpak.pdf
2. Петришина М. О. Зарубіжний досвід реформування місцевого самоврядування: на прикладі Франції та Польщі / М. О. Петришина, О. О. Колодяжний // Молодий вчений. – 2016. – № 1(2). – С. 47-51. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_1\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_1(2)_12).
3. Костенюк Н. Основні напрями реформування системи місцевого самоврядування в Україні на основі зарубіжного досвіду. Державне управління та місцеве самоврядування, 2018, вип. 2(37) с. 142-148. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ww.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_02\(37\)/22.pdf](http://ww.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_02(37)/22.pdf)
4. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування : [навч. Посіб . для посадовців органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування]. – Київ : ПРООН/МПВСР, 2016. – 269 с.